

der, *Rem. Renart*, 101-103; i *Jud, Rom. L*, 127-8.

Nut, nuda, V. *nu, nua Nutació*, V. *anuir Nutra*, V. *llúdría Nutrici, nutrició, nutriment, nutrimental, nutrir, nutrissa, nutritiu*, V. *nodrir Nutual*, V. *anuir Nuu*, V. *nu, nua Nuu*, V. *nus Nuu, núul, nuulós, núvel, V. núvol*

NUVI (NÚVIA f.), 'el qui està a punt de casar-se o s'ha casat de poc (sigui el mateix dia de la boda o els de la luna de mel)', format de l'antic i avui regional *novi*, germà de l'oc. *nòvi* 'recent casat', 'promès', cast. *novio*, port. *noivo* id., i provinent del llatí vulgar *nòvius*, i aquest derivat de *NOVUS*. □ 1.ª doc.: *novi, -ia* fi S. XIII, *núvia* (Muntaner, *Cròn.*).

En els texts medievals *novi* (f. *núvia*)¹ predomina des del principi, significant normalment 'nuvi' (encara que es poden trobar també alguns exs. de 'promès, el que ha fet prometatge'): 1296 «... que neguna Crestiana no gaus estar, ni portar aygua --- a negú Juseu ni Jusia; ni gaus anar cortejar *núvia* Jusia ni partera» (RLR v, 90); «quant *núvia* pren marit e *novi* muler» (Alart, *InuLC*, que duu molts exs. de *novi, -ia*, del S. XIV); 1306 «--- *núvies*: --- vol lo senyor Rey que puguen portar aytal drap que volran» (RLR VII, 55); 1309 «'l senyor volia que tota *núvia* se pogu[é]s vestir de precet vermeyl» (RLR VIII, 69); *núvia* en doc. de 1313-37 (BABL XII, 523); 1369 de Besora: «de núpcies deu auer lo redtor --- entre lo *noui* e la *núvia* ab les arres tres fogazes de pa» (BCEC, 1909, p. 247); BMetge «Lo dia de les núpcies se acostava, e tothom se meravellava d'on vendria la *núvia* ne qui era» (*Valter, NCL*, x, p. 22.20); *Jacob Kalabín* «lo senyor Hocmany Bey --- lo sendemà volia ésser *novi*» (ed. *NCL*, 119.12).² En el següent passatge d'Eiximenis té el sentit de 'promès': «lo dit *novi*, après ses esposalles, trametia a ella ses joyes e saluts» (*Terç* I, 273.5), i en aquest exemple del document de 1484 de Barcelona: «la donzella qu'és ara *núvia* ab En Johan Dezvall» (DAG.), i en aquest de 1395 sembla tenir també el mateix sentit: «lo dit jorn fon *novi* (= va fer prometatge) lo vescomte de Rochabertí» (*Manual d'Ardits* I, 51).

La forma *nuvi* (f. *núvia*) fa la seva aparició cap al primer quart del S. XIV i és poc usual durant l'Edat Mitjana: «e que abdues germanes sien *núvies* a una missa aquell dia» (Muntaner, *Cròn.*, cap. 262, ed. Col. Pop. Barc. VII, 44.12);³ en un doc. de 1330 *núvia* figura al costat de *novi, -ia*: «no gos trametre per si ni per altre a la esposa o muller sua joyes negunes ne diners ne a nenguna dona ne altra persona, de part de la *núvia* ne de part del *novi*, salvant que a la *núvia* puscha trametre bossa e cinta e guants ---» (CoDACA VIII, 181); en un document de 1343 de Tortosa trobem *núvia* (al costat de *núvio*, BABL XI, 430, vegeu n. 7), a més en *Eiximplis e Mir*, II, 162, i en aquest passatge de Serra-Amer, *Gènesi*: «foren fetes noces en Galilia --- E cridà lo *nuvi* e dix-li --- tu estogest lo bon vi entro ara. Mas lo *nuvi* atresí no sabia res de açò» (p. 184). Busa-Nebr. (1507) encara no recull *nuvi*⁶⁰

sinó *novi*, però Lacav. (1696) dóna les dues formes juntes en un article, però posant en primer lloc *nuvi* que deu considerar més comú.

Avui *nuvi, -ia*, és del dialecte central i de la zona occidental en gran part, i *novi, -ia*, continua a la Catalunya francesa, pronunciat amb una *o* mitjana que hi correspon a la *o* oberta del català central.⁴ A Mallorca i Menorca existeix la forma *novi* (amb variant fonètica *novii*), f. *novia*, amb un trasllat de l'accent,⁵ de data antiga segons indicis (infra): *novia* figura dos cops en *La Profecia de l'Ase* d'A. Turmeda (a. 1418, ms. de 2.ª meitat S. xv, EUC VII, 1913, pp. 15 i 18).^{5a} En els texts val. del S. xv és ben freqüent *núvio* (f. *núvia*),⁶ que han considerat castellanisme (per ex. *AlcM*), però donat el cas que apareix en general en el sentit de 'nuvi' i no pas en el de 'promesa', i que a més trobem un exemple de *núvio* en un doc. de 1343 de Tortosa (que ja difícilment pot ser degut a una influència castellana),⁷ és molt possible que hi tinguem una deixalla mossàrab. Avui a València *núvio, -ia*, és normal amb les accepcions de 'nuvi' i 'promès',⁸ i aquest darrer sentit sí que pot ser un calc castellà encara que, com hem vist amunt, també es donava ocasionalment en català antic. Aïrament, la forma castellana *núvio, -ia* s'ha arrelat en certs llocs,⁹ i s'usa ben sovint en moltes localitats en les expressions de *tenir núvio, -ia* 'festejar amb algú, -una', *ser núvios* 'festejar'. A Barcelona aquest ús no va començar a propagar-se fins fa uns 65 anys (JCoromines, JSales), contribuint-hi evidentment certs factors psicològics, car *núvio, -ia*, tenint-hi més aviat la noció de 'xicot, -a, amb qui un, -a, té relacions' (la xicoteta del noi nostre etc.), resultava menys comprometedor que no pas 'promès, -a' que sempre ha tingut la idea d'un prometatge formal, i alhora no tan exposat com *xicot, -a*, a ser bescantat com cosa frívola. Allà, doncs, és realment un castellanisme.

Notem les locucions que ens donen el DAG. i *AlcM* de les Balears: *fugir per novia* 'segrestar una noia per casar-s'hi sense consentiment paternal' (Pollença, DAG.), *fer-se novius* 'començar a festejar', *ésser novius* 'ésser promesos' (*AlcM*). A més *anar a novies* 'anar a noces' (Bal.) com queda expressat en aquesta cançó popular menorquina: «Pares i mares, vetllau / amb uis a gots, ses fies, / o us faran *anar a novies*» (*AlcM*). La mateixa idea de 'noces' és implícita en aquestes locucions valencianes: *dia de la núvia* 'dia de les noces',¹⁰ *ha passat una núvia de (tants) cotxes*, dit d'un seguici nupcial. Respecte a aquesta accepció de *núvia (-es)* 'noces, boda' recordem que la freqüent construcció *anar a la casa de la núvia* equivalia a *anar a noces* o a la boda, d'on era fàcil passar a la locució *anar a núvia* i després *anar a núvies* per l'analogia de *noces*. Aquestes expressions ja apareixen en un document antic de Montpeller: «--- que neguns jutglars --- non *venga a novias*. Item establen --- que neguns jotglars --- non auzon *venir a mayzon de novia*, pueis sera fermada, ni esser de nuegs ---. De jorns empero i puescon *venir* ---. Encara establen que neguns jocglars --- non auze *anar a novias* --- mas trompas puescan *anar a las novias*» (citem de PSW, s. v. *novia*).¹¹ És molt possi-